

/ Įžanga

Man aštuoniolika. Esu pustuščiame mamos bute, kur ką tik apsigyvenau vienas. Tai tamsus, šalta drėgme alsuojantis butas Kau-
no penkiaaukštyje, iš kurių susideda miegamieji mikrorajonai,
nuolatos keliantys nevirtį, skatinantys vienodumą ir nuobodulį, –
tokie blankūs, kad kai į juos žiūri, kyla noras nubausti tą, kuris
šitai sugalvojo. Gėlių darželis po balkonu, namo numerį apsviję
vijokliai, kiemas su smėlio dėže ir tokių pačių pilkų pastatų pano-
rama. Pro langą – vienas žmogus per valandą. Vienintelė smalsu-
mą kelianti detalė – namo fasadą dengiantys įmūryti akmenukai.
Vaikščiodamas aplink šiuos namus, mėgdavau delnu liesti tuos
sieninius akmenis, skenuodamas glotnų, aštrų arba kampuotą jų
paviršių, pirštams užsikabinant tai už vieno, tai už kito. Norėjau
turėti, pasilikti bent vieną, bet kad ir kiek bandydavau iškrapštyti,
jie ten lindėdavo nepajudinami. Gyvenau čia vaikystėje, tame pa-
čiame name, tame pačiame bute, į kurį grįžau aštuoniolikos.

Sėdžiu ankštoje virtuvėje prie stalo, sustingęs ant taburetės lyg
iškamša. Be minčių, be ketinimų, be emocijų – įstrigęs, pagautas
beprasmiš minties, kuri tarsi įtraukė mane. Tokiais atvejais sako,
kad būnam užsisvajoję arba kažkur išskridę, bet iš tikrųjų atvirkš-
čiai – esame čia ir dabar kaip niekada tvirtai, įkliuvę ir nepajudi-
nami. Jaučiu šitą būseną, gal net mėgaujuosi ja. Įtempiu viso kūno
raumenis ir truputį palinkstu į vieną, paskui į kitą pusę. Kartais
taip darau – sūpuojuosi ant klibančios taburetės. Dabar jausmas
dar keistesnis. Pro žaliuzes krinta saulės šviesa, – tai vienas iš tų
retų kartų, kai ji nusprendžia atsivilkti į šį blokinių namų užkam-
pį. Akyse pradeda aiškėti vaizdas. Tuščią spoksojimą keičia regė-
jimas, ir prieš save pamatau lėkštėje gulinčias susiraukšlėjusias

pieniškas dešreles. Šalia jų – pilkas kalnas baltos mišrainės. Mano pietūs. Saulė apšviečia mane lyg salės prožektorius, o aš žiūriu į garuojančias dešreles. Žvelgiu ir jaučiu, kaip lėtai į galvą ateina pirmoji mintis: aš... turbūt... suaugau. Ne, ne dabar, ne ką tik, bet apskritai – suaugau. Dar nežinau, kiek laiko virti kiaušinius ir kaip įjungti skalbyklę, dar einu į mokyklą ir negaliu susimokėti už vandenį ar elektrą, bet pradedu suprasti – aš suaugau. Kaip? Panašiai kaip tas dešreles, mane irgi kažkas pervirė. Įmetė į verdantį vandenį ir pamiršo. Retas kuris nori subręsti dešrelės būdu, bet nuojauta sako, kad tai pasitaiko dažniau nei romantiškai skambanti galimybė augti saugiai ir laimingai, skleidžiant savo asmenybę ir talentus lyg sparnus. Dešrelės neturi sparnų.

Dabar esu dvidešimt devynerių. Perrašinėju mintis iš užrašų knygutės į kompiuterį. Gyvenu kitame bute, kitame name, kitame mieste. Per langą matau geležinkelio stotį, iš jos sklindantis traukinių pranešėjos balsas atsimuša į lango stiklą. Kartais įsiklausau ir išgirstu traukinio kryptį, tada iš to paties perono, ta pačia kryptimi, išvyksta ir jos – mano mintys. Dabar, praėjus vienuolikai metų, akimis sekdamas geležinkelio bėgius, savo mintis trumpam išsiuntęs į praeitį, vėl bandau jas iš ten susirinkti. Jaučiu, kad ta akimirka, ta akistata su praeitimi mano sąmonę nušvietė tiek, kad paskui jai dar ilgą laiką nereikėjo šviesos. Iki šiol sunku patikėti, kad taip pigiai ir lengvai prasisukau – nereikėjo eiti į psichoterapijos seansus, keliauti po nušvitimo stovyklas Indijoje ar sukinėti sąnarių jogos užsiėmimuose. Dešrelių apvaizdoje ir akivaizdoje aš supratau, kad sugebėjau iškęsti kažką nežmoniškai sunkaus, bet likau gyvas. Aš suvokiau, kad baigėsi etapas, po kurio nebelieka nieko kito, tik tvirtai atsistoti ir atsispyrus šokti į priekį. Ir aš šokau. Jūs neįsivaizduojate, kaip stipriai šokau.

Aš žinojau, aiškiai jaučiau, kas mane smukdė žemyn: iki tol mano gyvenimą labiausiai žalojo vyriškumo standartai ir pagal

jo taisyklės gyvenanti aplinka. Tada, sėdėdama ant klibančios taburetės, jau suvokiau, kad yra daugybė skirtingų vyrų ir vyriškumų, tačiau aš gyvenau to baisiausiojo šešėlyje. Gyvenau taip ilgai, kad jeigu mane tada būtų įmetę bent valandai į lokio urvą, net neabejoju, būčiau išgyvenęs. Apdraskytas, nubroz dintas, gal net nukramtytas, bet gyvas. Jeigu išgyvenau iki aštuoniolikos, toks susidūrimas būtų vieni juokai. Netgi per lengva! Liepčiau sugalvoti ką nors baisesnio.

Po ilgai laukto šuolio į toli pagaliau atradau milžinišką erdvę prieš save, kurioje ieškojau ir tebeieškau savo asmenybės, tapatybės ir charakterio. Taip pat pajutau, kad į šią erdvę nuolatos kėsiasi tie patys vyriškumo standartai, tik šįkart iš išorės. Stebėjau juos, analizavau, bandžiau perprasti. O tada kaip niekada aiškiai suvokiau, ko pasaulis mane bandė išmokyti.

- *Vyriškumas yra tramdomieji marškiniai.* Privalai elgtis kaip vyras: neišskysk, nepravirk, susitvardyk. Nedžiūgauk kaip maža mergaitė, neklykauk kaip isterikas, *nesiardyk* – nebūk plevėsa. Savo jausmus sukaustyk grandinėmis.

- *Vyriškumas yra neperšauinama liemenė.* Kieta ir stora. Tavęs niekas nesužeis, ji tave apsaugos. Visi, kas pasipainios, atsimuš į tavo kumščius, į tavo *rėmą*, į tavo žemą balso tembrą, į rūstų veidą ir skvarbias akis.

- *Vyriškumas yra smogas.* Dėl jo sunku kvėpuoti, nuo jo norisi čiaudėti. Jis visur, kur sutinku tikrus vyrus: namuose, stotelėse, autobusuose, traukiniuose, oro uostuose, lėktuvuose, spūstyse, parduotuvėse, poliklinikose, restoranuose, gatvėse.

- *Vyriškumas yra ginklas,* nukreiptas į kitus ir save. Vyriškumas stumia į mano nugarą prekių vežimėlį, kol stoviu eilėje prie kasos. Vyriškumas mane partrenkia, einantį per perėją. Vyriškumas man šaukia: „Ei, boba!“ Vyriškumas man siūlo: „Gaidy, nori į galvą?“ Vyriškumas nešasi šešis *bambalius* plastikiniame maišelyje.

Vyriškumas sėda prie vairo su trimis promilėmis. Vyriškumas spjaudo ant šaligatvių grindinio. Vyriškumas guli ant šaligatvių grindinio, – ar jis dar kvėpuoja?

• *Vyriškumas yra triukšmas.* Jis praneša apie save garsia muzika kiemuose ir troleibusuose. Jis balsu perrėžia kitų nuomos darbo susitikime. Jis riaumoja, kai puola. Jis kvatojasi, nes jo juokas svarbiausias. Jis pertraukia, nes per ilgai tylėjo. Nuo jo spengia ausyse, dėl jo sunku susišnekėti, – ar jūs mane girdite?

Man buvo sunku išgirsti save.

Šiame triukšme patiems vyrams sunku išgirsti save.

Kita vertus, vis galvojau – jei ne taip, tai kaip? Jei nenoriu būti standartinis vyras, nes ir negaliu, tai kokie yra kiti pasirinkimai? Spėju, daugelis vyrų, suabejojusių vyriškumo įstatymais, susiduria su tuo pačiu klausimu. Juk perėmęs standartinį vyriškumą, gauni papildomai visą komplektą taisyklių, paaiškinimų, gairių, todėl tau aišku, ką ir kaip daryti, kaip gyventi. Aplinkiniai plešknoja per petį, merkia akį ir kelia nykštį. O jei šito atsisakai – kur judėti, kaip gyventi, kokiam būti? Tenka pačiam kurti savo tapatybę arba ieškoti atsakymų kitur.

Knygoje pasakoju, iš ko susideda kartais skausmingo, kartais juokingo, kartais absurdiško tradicinio vyriškumo dėlionė. Bandau įsivaizduoti, koks gyvenimas įmanomas, kai suabejoji vyriškumo įstatymais, draudimais ir leidimais, kai jauti ir žinai, kad jie nebetinka. Rašydamas jaučiausi visaip – kaip gidas, vedžiojantis smalsius turistus po priplėkusį muziejų ir pasakojantis apie eksponatus; kaip dulkinoje duobėje kasinėjantis archeologas, švelnia šluotele valantis akmens amžių menanti radinį; kaip išdavikas, pasakojantis tai, ką patikėjo kiti; kaip sentimentalus paauglys, parašantis išgyvenimus užrašų knygutėje su spynele, kurią slepia po lova. Pabuvau jais visais, kad visa tai aprašyčiau.

/ Skanėstų budistas

Vaikystėje mano pagrindiniai herojai vyrai buvo tie, kuriuos matydavau per televizorių – juodą, beprotiškai sunkią dėžę, nakčiai aptrauktą perlenktu lovos užtiesalu. Būtent į juos, dėžėje rodomus vyrus, norėjau būti panašus. Ne į savo patėvį, senelį, kaimyną ar tą žemaūgį vyrą, kuris man taip patiko, turguje ant automobilio kapoto pardavinėjusį šokoladukus ir kramtomąją gumą, – ne į juos. Herojai turėjo būti kuo nors ypatingi. Herojai nedirba turguje. Jie apskritai nedirba. Beveik visi herojai ir superherojai iš esmės yra bedarbiai, o jei dirba – tai tik dėl priedangos. Rimti herojai gelbsti pasaulį... ir jiems niekas už tai nemoka! Sunku įsivaizduoti, kaip jie pragyvena, nes garbe neprasimaitinsi, bet šįkart, žinoma, ne apie tai. Būdamas vaikas labai aiškiai supratau, kad mano herojai – su realybe nieko bendro neturintys vyrai, tiesiog išgalvoti personažai, gyvenantys TV serialuose. Nors tuo pat metu jie atrodė kažkokie tikri, aiškūs, apčiuopiami.

Toks buvo Dankanas Maklaudas iš Maklaudų giminės – tamsių bruožų ilgaplaukis vyrukas iš vieno vakarais rodyto serialo tuo pačiu pavadinimu kaip ir herojaus vardas. Kiekvienoje serijoje Dankanas kovojo su *blogiečiais* skirtingose pasaulio vietose ir kirkinio įspūdingas damas vis kituose laikmečiuose, nes buvo nemirtingas. Ilgu samurajaus kardu kaudamasis su priešais, jis užtikrindavo gėrio ir blogio pusiausvyrą visur ir visada. Tiesa, Maklaudui iš Maklaudų giminės, kaip jį pristatydavo anonsuose, kaskart serijos pabaigoje reikėdavo kai ką padaryti: kad išliktų nemirtingas, savo priešui turėdavo nukirsti galvą. Kai ši nuo mirtino kirčio lėkdavo šalin, dangus apsiniaukdavo ir į Dankano kūną

trenkdavo žaibas, suteikdavęs antžemiškų jėgų. Gerai pakratęs, patąsęs – paleisdavo.

Sunku aprašyti, kaip įspūdingai man atrodydavo tie Dankano traukuliai. Nekantriai laukdavau akimirkos, kai galva pagaliau švystels kokiam piktadariui nuo pečių ir prasidės tas griausmingas dangaus šėlsmas, iš kurio leisis žaibai ir jį vis purtys, purtys, purtys... Niuansas toks – kuo labiau perkūnai jį purtydavo, tuo didesnių galių gaudavo. Todėl norėjosi daugiau. Pamažu man, pradinukui, vienos galvos pasidarė per maža. Troškau daugiau – bent dvi, susimildamas! Jei atmintis neapgauna, tai pasitaikydavo retai, todėl mano viltys ir lūkesčiai taip ir liko palaidoti mažoje pirmoko širdelėje. Ir dabar ten guli.

Dankanas man reiškė daug. Turėjau netgi žaislinį kardą balto plastiko geležte ir auksinės spalvos rankena. Panašesnį į muškietininko, o ne į samurajaus įnagį, bet tik dėl to, kad tuo metu samurajaus kardo niekur nebuvo pirkti. Koviausi, kirtau įsivaizduojamas galvas, kračiausi taip, kaip kratosi Dankanas. Fotografijų albume saugojau ir kelias nuotraukas, kurioms pozavau su įspūdingu ginklu rankose. Aš juo didžiavausi ir smarkiai kentėjau, kai daili geležtė pradėjo skilinėti ir trupėti. Paprasčiausiai neatlaikė apkrovos. Man buvo gera tapatintis su nemirtinguoju herojumi, matyti jį savyje, kartoti tai, ką darė jis. Norėjosi būti Dankanu Maklaudu iš Maklaudų giminės.

Sekiau ir kito herojaus pėdomis – pusdievio Heraklio, kurio keliones ir žygdarbius televizoriaus ekrane matydavau kiekvieną savaitę. Aukštas, šiek tiek ilgesnių rusvų plaukų, visada ištikimas odinėms kelnėms ir apdriskusiai smėlio spalvos drobinei liemeinei, apnuoginančiai raumeningas rankas, Heraklis įkūnijo tikrą vyrą. Tiesa, kaip ir dera tikram herojui, jis niekur nedirbo, bastėsi iš vienos vietos į kitą ir gyveno įprasčiausią valkatėlės gyvenimą, kol neprireikdavo susidoroti su koku nors piktavaliu. Jam pagel-

bėdavo kelionės draugas Jolajas – žemesnio ūgio, šviesiaplaukis garbanius. Gerokai linksmesnio būdo nei Heraklis, dažnai pasiduodantis žemiškoms pagundoms ir todėl labiau žmogiškas, bet mažiau herojiškas.

Jolajumi niekas nenorėjo būti, nors jis tikrai atrodė šaunus vyrukas. Visi bernai troško būti Herakliu – ne tiesiog šauniu, o šauniausiu, geriausiu, stipriausiu, ištvermingiausiu vyru, kurio galia prilygdavo dievams. Visi norėdavo užimti pirmą vietą. Antroji – nors ir realesnė, žemiškesnė – nedomino nė vieno. Būti Jolajumi reiškė būti herojaus šešėlyje, antrame plane, niekada jam neprilygti. Kas norėtų tokios gėdos? Būti puikiam, bet niekada puikiausiam – čia gi prakeiksmas. Mano širdyje Jolajui vietos nebuvo. Tiesiog... herojų pasaulis negailestingas. Pradinuko širdis – taip pat.

Kol Heraklis mosuodavo kumščiais, prie ekrano būdavome prilipę kartu su patėviu, panirę į savotišką transą, iš kurio pabudindavo tik reklamos. Jam, patėviui, Heraklis irgi buvo svarbus. Nors niekada to neaptarinėjome, žinojau ir be žodžių, kad abu pavydėjome jam drąsos, žavėjomės jo stiprybe, nerimaudavome, kai šis įklimpdavo į bėdą. Atrodė, tomis akimirkomis mes kažkaip susilygindavome, tapdavom vieningi, kai kuo panašūs. Tik nežinau, kuriam iš mūsų Heraklio reikėjo labiau: man, savo herojų ieškančiam pradinukui, ar jam, viskuo nusivylusiam ir paranojų kamuojamam vidutinio amžiaus vyrui. Vienaip ar kitaip, Herakliu sugebėdavome pasidalyti.

Heraklis prieštaraudavo dievams, nepakludavo žemiškiems valdovams, nugalėdavo net milžinus, o silpnuosius visada apgindavo. Neturėjo nei ginklo, nei šarvų, bet savo raumenimis, kumščiais ir antžmogiška jėga sugebėdavo įveikti bet kurį. Šalia kumštynių buvo ir gyvenimiškų dramų, meilės istorijų, vertybinių konfliktų ir kitų siužeto linijų, bet viskas nublankdavo prieš talentą kam nors įspūdingai užvožti. Kaip Dankano atveju labiausiai

laukdavau nuo pečių skrendančios galvos, taip istorijose apie Heraklį labiausiai domindavo tie epizodai, kai Heraklis per minutę išmušdavo dvidešimt šarvuotų priešininkų, pritrenkdavo du vienaakius milžinus ir užlauždavo sparną kerštingųjų dievų pasiūstam gigantiškam grifui. Juk aplink tai viskas ir sukosi, neįtikėtina jėga juos pavertė herojais – kovotojais prieš blogį, pasitelkiančiais kumščius ar kardus, turinčiais talentą meistriškai kautis, muštis, žudyti ir visada nugalėti.

Taip pat pamenu Konaną Barbarą, tiksliau, jo vienas ant kito lipančius raumenis, purviną, prakaitu pažliugusį ir todėl švytinčią kūną, griežtą veido formą ir galiūnišką stotą. Jis dažniausiai dėvėdavo odines trumpikes, todėl raumeningas kūnas buvo pagrindinė ir svarbiausia Konano savybė. Jis mosuodavo gigantišku kalaviju, riaumodavo ir žudydavo. Filmuose, kuriuos vis suko Lietuvos televizijos, jį suvaidino Arnoldas Schwarzeneggeris, tad įspūdį turbūt galite įsivaizduoti. Neatsimenu Konano istorijos taip gerai, kaip kitų savo herojų, nes mano smegenyse viskas buvo užgožta to suodinių raumenų švytėjimo, bet tikiu, kad jis kovėsi ir nugalėjo taip pat sėkmingai, kaip ir kiti mano herojai. Tai tikrai buvo laukinis, barbariškas vyriškumas, nuo kurio atvipdavo žandikaulis. Užtrukdavo, kol, pasibaigus filmui, *susistatydavau* atgal.

Dar vienas tiesos karys, kurio nuotykius transliuodavo žydrieji ekranai, buvo Volkeris, Teksaso reindžeris. Apšepęs paniurėlis, suktuku patiesiantis visokias padugnes ir nusikaltėlius. Nuosekliai blankus personažas, atgydavęs tik serijos pabaigoje, kai koja išmušdavo priešą ginklą iš rankų ir pakildavo į orą savo žymiajam smūgiui – sulėtintame kadre Volkeris apsisukdavo aplink save ir kietu reindžerio batu *lupdavo* banditui į galvą. Bandydavau tai atkartoti – šokdavau į orą ir tiesdavau koją spyriui, bet vaizdas priminė ne reindžerį, o kai ką panašaus į nerangaus pandos jauniklio

judesius. Teksaso reindžerio suktukas simbolizavo teisingumą, „tikrąsias vertybes“ ir, be jokios abejonės, tradicinį vyriškumą. Mano suktukas reiškė naivumą ir beribį kerėpliškumą.

Ne be reikalo Chucko Norriso veido išraiška vienu metu buvo tapusi interneto linksmybe, nes šio reindžerio emocijų skalė tikrai vargana. Net mušdamasis išlaikydavo tą depresišką, apatišką veidą. Visiška rūstybė, tiesiog skauda prisiminti. Matyt, kaip tikras vyras, reindžeris savo emocijas laikė sandarioje šiukšliadėžėje, nes vyrui jausmai nereikalingi. Volkeris turėjo tik vieną – suktuko dimensiją. O aš kaskart nekantriai laukdavau jos atsivėrimo, stebėdamas ir siurbdamas į savo sąmonę šį personažą – jo elgesį, charakterį ir vertybes.

Įsikabinau į šiuos vyrukus, nes aplink įkvepiančių ir žavinčių herojų nebuvo (o jei pasitaikydavo, tai jie ne visai atitikdavo tą ypatingą, pakylėtą herojaus įvaizdį). Taip tikriausiai nutiko ir nutinka daugybei berniukų ir vyrų: norime žavėtis herojais, kurie kuo nors pasižymėtų, pranoktų mus ir mūsų aplinką, būtų tobulesni už mus, todėl ieškome tolimų idealų ir svajojame būti bent truputį į juos panašūs. Bėda ta, kad kultūra mus kaip reikiant „išduria“, berniukams ir vyrams dažniausiai siūlydama tik tuos herojus, kurie pasižymi jėga, stiprybe ir išskirtiniais fiziniais sugebėjimais. Dankanas, Heraklis, Žmogus Voras, Betmenas, Supermenas ir kt. – tam, kad užtikrintų gėrį, taiką pasaulyje ar pasiektų kitų kilnių tikslų, jie pasitelkia smurtą ir jėgą. Todėl neišvengiamai smurtas ir jėga (nesvarbu, kam skirta) tampa pagrindinėmis vyriško herojaus savybėmis. Skurdoka, tiesa? Lyg ir norėtusi šio to daugiau. Ypač kai žmonijos literatūra yra tokia visapusiška: esame sukūrę daugybę įvairiausių herojų, reikia tik pasiknisti, ištraukti juos iš šešėlio. Ir šiaip – turint galvoje, kokia galinga ir talentinga vaizduote pasižymi *Homo sapiens*, maitinti šiais skurdžiais personažais savo palikuonis yra tiesiog klaiku.

Aš žinau, ką tai reiškia – siurbti į save visą vyriškų herojų kultūrą ir stengtis prie jų priartėti bent vienu žingsneliu. Bet aiškiai suprasdavau, kad to padaryti nepavyks, nes herojams taikomos griežtos taisyklės: pirma, jais gali būti tik antžmogiai su ypatingomis galiomis, antra, herojų galios turi sietis su jėga ir fiziniais sugebėjimais. Kadangi tokie dar negimė, rašytojams ir režisieriams tenka juos sukurti, išgalvoti. Laikui bėgant pradėjau įtarti, kad visa tai kvepia tikrų tikriausia nesąmone. O ilgainiui įsitikinau – herojai gali būti paprasčiausi žmonės, tik mes dažnai nemokame jų atpažinti. Herojiškumas slypi ne tiek fizinėje galioje, kiek įvairiuose talentuose ir dvasinėje stiprybėje. Jėzau, kodėl man apie tai niekas nesakė vaikystėje? Kodėl mano širdyje dėl vyriškumo idealo grūmėsi raumenų kalnai, galvažudžiai ir suktukas? Jaučiuosi apmulktintas.

Herojus aplink save pradėjau pastebėti gerokai vėliau. Na, prisiminiau kad ir tą patį vyrą iš turgaus, kurį tikrai galėčiau pavadinti herojumi, nors aš pats jam buvau turbūt didžiausias košmaras...

Kai laiką leisdavau pas mamą turguje, kur ji dirbo, kartais gaudavau litą ar du kokiems nors saldumynams. Iškart traukdavau į savo nuolatinį „tašką“ – pas ramų, lėtą vidutinio amžiaus vyrą, pardavinėjusį visokius saldumynus, gražiai sudėliotus ant pilkšvo „Volkswagen Passat“ kapoto. Jis kasryt atvairuodavo automobilį, sustodavo prekyvietėje, apklodavo „Passat“ kapotą į lovos užtiesalą panašiu pledu ir kruopščiai, tvarkingai išdėliodavo ant jo įvairiausių saldumynus tarsi dėlionę iš skirtingų detalių. Dažnai ateidavau pas jį, ištiesdavau ranką, delne rodydamas visas dienos pajamas ir klausdavau visada to paties: „Ką už tiek galiu nusipirkti?“ Jis paimdavo monetas į ranką, iš lėto pavartydavo delne, paskaičiuodavo ir pradėdavo vardyti: „Du čiulpinukus ir tris gumas; vieną gumą ir šokoladą; vaflius ir šokoladuką; čiulpinuką ir kukurūzus; keturias gumas ir saldainį...“ Laukdavau visų įmanomų variantų, o kai jo kūrybiškumas išsekdavo, stovėdavau ir spėsdavau.

Ilgai. Juk teisingai apsispręsti, pasverti visus „už“ ir „prieš“ buvo labai svarbu. Kartais net prašydavau pakartoti, o kai kada atsakydavau: „Ai... Nežinau, tai gal nieko neimsiu“ ir atsiimdavau pinigų. Taip kaskart eidavau pas jį su ištiesta ranka ir tuo pačiu klausimu, o jis man dėstydavo įvairiausius pasirinkimus, variantus, komplektuodavo rinkinius. Jei matydavo, kad įprasti pasiūlymai nelabai žavi, stengdavosi pamodeliuoti vis kitokių variantų, pasiūlyti įdomesnių, netikėtų derinių. Nedariau to piktybiškai, tiesiog pačiam skaičiuoti dar sekėsi sunkiai, o spontaniškos saldumynų komplektacijos apsukdavo galvą.

Visada atsiminsiu jo ramią, gal šiek tiek liūdną veido išraišką. Žvelgdamas į visą tą turtą maniau, kad būtent taip turėtų atrodyti laimingo žmogaus gyvenimas, bet jo veide šypsena matydavau retai. Stovėdavo jis ten tarsi romusis šokoladukų riteris, švelnusis vafliuokų sergėtojas, ištikimasis skanėstų sargybos veteranas. Jo veide nebuvo apatijos, gėdos ar nusivylimo, įžvelgiau jame kažką gilią egzistencinę ramybę, sumišusią su prigimtinu švelnumu, kantrybe, gebėjimu priimti aplinkinį pasaulį. Tai buvo skanėstų budistas. Kai ateidavau aš, „auksinis klientas“, jo išraiška mažai pasikeisdavo, nors, tiesą sakant, kartą ar du esu išgirdęs tą gilų atodūsi, kuriuo mes visi pasitinkame kantrybės reikalaujantį iššūkį, bet niekada nesulaukiau jokio blogo žodžio ar priekaišto. Pripažinkime, mano pirkimo įpročiai buvo nemažas kantrybės išbandymas, tačiau jo ramybė, santūrumas, geležinė valia ir net, sakyčiau, profesionalumas, sugebėdavo šį išbandymą įveikti. Skanėstų budistas, kurio vardo taip ir neteko sužinoti, ilgainiui man tapo delikatumo, švelnumo, mandagumo, valios ir kantrybės herojumi. Dabar semiuosi visų šių herojiškų savybių iš vaikystės prisiminimų tiek sąmoningai, tiek pasąmoningai.

Kalbant apie herojus, yra dar vienas įsitikinimas – neva berniukų ir vyrų herojai gali būti tik kiti vyrai (ar kokios nors rūšies

supervyrai), o mergaičių ir moterų herojės – tik kitos supermoters. Gal ir gražiai skamba, bet gyvenime būna visai p. Nors vaikystės metu mano herojai dažniausiai būdavo vyriški personažai, man taip pat skirtingais laikotarpiais imponavo ir moterys: karingoji princesė Ksena, apsikri agentė Nikita iš serialo „Jos vardas Nikita“, NSO tyrinėtoja ir mokslininkė Dana Scully iš „X failų“. Skirtingai stiprios, išmintingos, charakteringos asmenybės. Jos mane žavėjo ir užėmė didelę dalį širdies.

Vėliau su mama pradėjau žiūrėti įvairiausias meksikietiškas telenoveles, kurių herojės mano atmintyje susilipdė į vieną personažą: šeimos intrigose paskendusią merginą, draskomą prieštaringos meilės tam, kurio mylėti negali. Mergina visada turėdavo kelis gebėjimus: atrodyti nepriekaištingai (net jeigu seriale ji ką tik pabudo ir išlipo iš lovos) ir bent kartą per seriją pravirkti (atrodydama taip pat nepriekaištingai prieš, per ir po šio veiksmo). Bet net iš šių herojų turėjau ko pasimokyti – jautrumo, geraširdiškumo, nuoširdumo, kilnumo, valios, tikslo siekimo, ištikimybės savo vertybėms. Galbūt mano empatijos jausmas būtų neatsiradęs, jei ne Marimar, *Gata Salvaje* ir Victoria Ruffo. Muilo operų dramos dažniausiai turėdavo gerokai daugiau gylio nei tie nuolatiniai vyriškumo ritualai su kardais ir smūgiais vyriškuose nuotykių serialuose. Melodramos buvo apie tarpusavio santykius, šeimą, meilę... Net jei viskas ten primityvu ir supaprastinta, tos temos yra universalios, gyvenimiškos, žmogiškai artimos. Visiškai nesvarbu, ar Donas Pedras šįkart užtikis Mariją Rozariją besibučiuojančią su Antonijumi Chosė – svarbu, kad visa tai apie santykių dramą, kurios atspindžius regime savo ir kitų gyvenimuose.

Kai pasižiūriu į savo herojus dabar, tarp jų randu daugybę moterų. Tarkim, mano lietuvių kalbos mokytoja, kaip ir skanėstų budistas, buvo žmogus, kurio herojaus apsiaustą atpažinau gerokai vėliau, tik atidžiai įsižiūrėjęs. Jos kabinetas prilygo užuovėjai

nuo mokyklinio streso, slegiančių pamokų ir chaoso. Užsukdavau, kai baigdavosi pamokos, kai bėgdavau iš pamokų, per pertrauką – žodžiu, bet kada, nes ten manęs visada laukė. Turėdavau vos kelias jos pamokas per mėnesį, nes ji buvo ne pagrindinė dalyko mokytoja, bet labiausiai įsiminė tai, kas išeidavo už pamokų ribų – mūsų nuoširdūs, ramūs, rimti, juokingi pokalbiai. Prieš ką nors sakydama, ji pasukdavo galvą į langus, akimis tarsi ieškodama kažkur tarp aplinkinių namų besislapstančios minties, o kai ją atrasdavo, nusišypsodavo ir ramiu balsu pradėdavo sakinį. Ir jie buvo kažkokie stebuklingi, nes su manimi dar niekas nebuvo kalbėjęs taip atvirai ir nuoširdžiai.

Visada laukdavau, kokią už namo kampo užlindusią mintį ji ištrauks šįkart, nes kalbėdavome apie įvairiausius dalykus – knygas, gyvenimą, rašymą, tekstus, mokyklą, mano ateitį, jos ateitį, bet niekada tuščiai. Labiausiai mane hipnotizuodavo pajautimas, kad tuose pokalbiuose mes tapdavome lygiaverčiai. Tai buvo įmanoma tik dėl to, kad ji nesistengė pasirodyti autoritetu, neturėjo jokių pretenzijų tapti viršesne, niekada nemoralizavo, neužgožė, nesikišo, nepabrėžė savo statuso ir tarp mūsų esančių skirtumų, nors turėjo tam visas galimybes. Ji sugebėdavo pajusti mano mintis, išklaudyti, įsigilinti į mano savijautą, nuomonę, požiūrio kampanją. Tai tiesiog buvo talentas perprasti žmogų, priimti jį, suprasti jo vidinę būseną kažkaip itin skaidriai ir švelniai, nesibraunant į kito žmogaus vidų. Toks bendravimas mane gydė ir stiprino.

Kai dauguma susitelkia į save, į savo poreikius ir statusą, nuoširdus ir unikalus atvirumas kito mintims ir išgyvenimams tampa retenybe. Žmonės, kurie tą sugeba, man yra herojai. Ir kuo toliau, tuo labiau norisi žmogiškų, gyvenimiškų, o labiausiai – neišgalvotų herojų. Kad jais žavėtumeisi, nereikia pasitelkti vaizduotės ar stengtis patikėti jų galiomis. Jie nėra tikroviški, jie tiesiog tikri, taigi žmogiški, pažeidžiami, silpni, nors ir labai ypatingi.

Pripažinkime: dirbtinai sukurti superherojai dažniausiai yra nuobodūs, lėkšti, keliasluoksniai personažai, kuriems būdingos tik kelios nuotaikos, keli būdo bruožai, kelios mimikos. Tad ačiū, Dankanai, Herakli, Konanai ir Volkeri – mylėjau jus ir mylėsiu, bet metas skirstytis.